עין משפט נר מצוה

מסורת השס"ם

בתחילת שעה ט"ו דהיינו שעה שלישית של יום וסימן וי"ד פי' ביום ו' בסוף שעה י"ד היה המולד מאחר שלא היה ר"ה עד יום ו' שקידש אדם הראשון החדש נמצא שנברא העולם בכ"ה באלול ואותה שנה של תוהו שמונין משום דיום אחד בשנה חשוב שנה וכשתדקדק על מולד ניסן של תוהו שלפני תשרי של ישוב שבו נברא אדם תמצא מולד ניסן ברביעי בתשע שעות תרמ"ב חלקים שאתה צריך להשליך ב' ד' תל"ח לאחריו ב' ימים ד' שעות תל"ח חלקים ומולד תשרי של תוהו שלפניו שנמצא ב' ה' ר"ד ולתקופה מניסן של תוהו מונין שהיתה התקופה בתחילת ליל תר"ב שעה ונמצאת תקופת תשרי של ישוב של אחריו ביום ד' ט"ו שעות כדאמרינן בפרק כילד מעברין* אין בין תקופה לתקופה אלא תשעים ואחד יום וז' שעות ומחצה נמצא דשתי תקופות ט"ו שעות ונמצא דקדמה תקופת תשרי למולד א' כ"ג פי' יום אחד כ"ג שעות ונמצא דקדמה תקופת ניסן את המולד ז' ט' תרמ"ב דל תלי (שעה) עודפת התקופה על המולד ה' י' תרמ"ב פי' ה' ימים י' שעות תרמ"ב חלקים וכשתגרוע ה' י' תרמ"ב עם א' כ"ג עולה ז' ט' תרמ"ב והרי עכשיו טהגין למטות מתשרי של תוהו שעות העולם כדפי' ביום אחד בשנה חשוב שנה (ג) ותקופת ניסן מונין מולד תשרי ב' ה' ר"ד וזקוקים להסיר ז' ט' תרמ"ב ודבר תימה הוא במה נחלקו ר"ת ור' יהושע דתניא לקמן (דף יב') מונין לתקופה מניסן ולמולדות מתשרי והלא היו יכולים לברר הדבר דכ"ד שעות מיכסי סיהרא בין חדתא לעתיקא כדאיתא* בסוף פ"ק דערכין (דף ט: וש"נ) והם מרחיקין המולד זה מזה ב' ד' תל"ח כולי האי אין ראוי לטעות דאיך יטעו בו שני ימים: **שהחדש** מתכסה בו - שאין הלבנה נראית לרחוקים כגון שחרית לבני מערב וערבית לבני מזרח לפי שקטנה היא סמוך לחדושה כפי הקונטרס והביא ר"ת *ראיה מויקרא רבה בפרשה אמור אל הכהנים דקאמר התם תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו והלא ניסן חדש וכסה ויש בו חג אלא זה שחגו בו ביום ואין לך חדש שהוא נכסה ויש בו חג וחגו ביומו אלא תשרי ועוד מפרש ר"ת מתכסה=מזומן כמו ליום הכסא יבא ביומו דבפרק חלק (סנהדרין דף לו:) גבי עמון ומואב שיבבי ביני דאריעא דישראל הוו וכו' ויוא"ר משולם מפרש שהחדש מתכסה בו שאין חצאתי ר"ח קרב בראש השנה כדכתיב "מלבד עולת החדש ומנחתה" ולא כתיב מלבד חטאת ועולה והקשה לו ר"ת דברים תוספתא דשבועות תניא (ל') שעירים מקריבים ישראל בכל שנה וחביב י"ב בראשי חדשים ובאופן דמוסף דר"ה וחיות אשר הנה מרובעות יסד ר"א הקלירי מוספי חדש עשתי עשרה דהייט פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה ושעיר לכפר והשיב לר"ת שלא אמר שאין בו מוסף אלא מתכסה שלא הזכיר הכא חטאת בקרא דמלבד כמו שהזכיר עולה ועוד פי' מתכסה שאין מזכירין מוסף של ר"ח בתפלה משום דאמרי' רשב"ג ה"ל בריה דבשים קליה עייל קמי תיבותא כי מטי לראשי חדשים לישתיק ולא רלה לאמרו (ג) פי' דמוטב שיבא זכאי ויכפר על החייב ואל יבא חייב ויכפר על הזכאי פירוש ההוא דר"ח קרוי חייב משום דאמרי'* אמר הקב"ה הביאו כפרה וכו' עכ"ל ור"ת רגיל להזכיר ולומר מלבד עולת החדש ולסיים ושני שעירים לכפר חד דר"ח וחד דר"ה*: **בעשרה** בתשרי הוא - לרב אשי דאמר לעיל ארבעה ראשי השנה בד' ראשי חדשים *פריך (ד) הא דא"ל רב חסדא לעיל רגל שבו ר"ה לרגלים (ה) הוה נמי מלי לשנויי הכא הכי: **ורבנן** שנת חמשים אתה מונה - לרבנן כיון דאינה מתקדשת מתחילתה אילטריך ליה קרא להכי ולא אילטריך למעטוי סופה מתחת דמוסיפין מחול על הקדש דהשתא מבליר בגיר אסופי מבעיא וא"ת אדרבה כ"ש דאריך טפי משום דכתיב בקרא שנה ואין כאן שנה שלימה אא"כ תמשך עד יום"כ אחר ויש לומר דכיון דלא שייך טעמא דתוספת ממילא בלא סוס יאור ממעטא מקרא דוקדשתם דמשמע דוקא שנת החמשים: ולא

מצ' א מיי' פ"י מכל' שמיטין הל' יד סמג עשין קלא קלב ולאוין רסח:

רבינו חננאל

ובשמיטין סנ"ל דכתיב ובשנה השביעית שבת שבתון ונו' וגמר שנה מתשרי דכתיב מראשית השנה וליובלות אוקמנו כר' ישמעאל דסבר האי דכתיב וקדשתם את שנת החמשים שנה ונו' מלמד שמתקדשת שנת היובל מתחלתה כלומר מר"ה ודייק מלישנא יתירא מאחר דכתיב וקדשתם את שנת החמשים שנה למה בא אלא ללמד שקידוש שנת היובל מר"ה · ורבנן שהוקלקן על ר' ישמעאל אומרים למה בא שנה ללמדך כי היובל שנים אתה מקדשו ולא חדשים · תניא אידך יובל היא שנת החמשים שנה מת"ל לפי שנאמר וקדשתם את שנת החמשים שנה שיכול בכניסתה תהא מתקדשת ר"ה ויציאתה תהא מושכת והולכת עד יוה"כ שכן מוסיפין מחול על קודש ת"ל יובל היא שנת החמשים שנה תהיה לכם אין קדושתה אלא עד ר"ה · אוליבא דר' שמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא

[ערכין כח:]

[קדושין מ:]

[לעיל ז:]

שבת קלא:

[לקמן כד:]

[ועי' תוס' ביצה מז: ד"ה מתחזי]

גליון הש"ס

תד"ה שהחדש וכו' · והכ"ל משולם מפרש · עיין יומא ג ע"א תד"ה אלא נמ"ל :

[שבועות ע' מולין פ:]

[פי' רש"ל]

[לעיל ז' לקמן מה:]

[לקמן מז ע"ב:]

[לקמן מז ע"ב:]

[לעיל ז' לקמן מה:]

[ועי' תוס' ביצה מז: ד"ה מחזו ותו' עירובין מ: ד"ה זכרון ותו' לקמן נב:]

* ויקרא רבה תל' וספרי זן נשא שבתות שנת שבע פרשיות שבת זן ר' יוסי שבע שבתות שבע פרשיות שבת ר' יוסי בפסוקים תעשה תיבה ואינגיר"ת לגן ובשבת שלא לעיל ר' יוסי בפסוקים מחקר תרוייהו בחקר הטבע ר' יוסי בפסוקים תעשה תיבה בפל אינגבה אות שנה ובקשיבה החמשים שנה וקראתם דרור בארץ לכל יושבי יובל היא לכם ושבתם איש אל אחוזתו יובל היא שנת החמשים תהיה לכם לא תזרעו ולא תקצרו את ספיחיך ולא תבצרו את נזיריך כי יובל היא תהיה קדש תהיה לכם מן השדה תאכלו את תבואתה יובל הנשות היובל הבאות תשובו איש אל אחוזתו

(ה) רש"י ד"ה וקדשתם כו' והסברת שופר תרועה בחדש: (ב) תוס' ד"ה ולתקופות · כדפי' דיום אחד בשנה חשוב שנה ולתקופה מניסן מונין ומולד תשרי בכר"ד: (ג) תוס' ד"ה שהחדש כו' ולא רלה לאומרו דמוטב כל"ל ותיבת פי' נמחק: (ד) ד"ה בעשרה כו' פריך דהא אמר רב חסדא כל"ל: (ה) בא"ד לרגלים והכא נמי מלי לשנויי הכי:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה וקדשתם כו' ולתקופות · דיום אחד בשנה חשוב שנה ולתקופה מניסן מונין ומולד תשרי בכר"ד: (ג) תוס' ד"ה שהחדש כו' ולא רלה לאומרו דמוטב כל"ל ותיבת פי' נמחק: (ד) ד"ה בעשרה כו' פריך דהא אמר רב חסדא לרגלים והכא נמי מלי לשנויי הכי:

תורה אור

שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה וכתיב כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב ת"ר כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב מלמד שאין ב"ד של מעלה נכנסין לדין אא"כ קידשו ב"ד של מטה את החדש תניא אידך כי חק לישראל הוא אין לי אלא לישראל, לאומות העולם מנין? ת"ל משפט לאלהי יעקב, א"כ מה ת"ל כי חק לישראל? מלמד שישראל נכנסין תחילה לדין כדרב חסדא *דאמר רב חסדא מלך וציבור מלך נכנס תחילה - לדין שנאמר משפט עבדך ומשפט עמו מאי מעמא? אי בעית אימא לאו אורח ארעא למיקם מלכא אבראי ואי בעית אימא מקמי דליפוש חרון אף: ולשמיטין: מנלן? דכתיב ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ וגמר שנה-שנה מתשרי דכתיב מראשית השנה, ולגמור שנה שנה מניסן דכתיב ראשון הוא לכם לחדשי השנה? דנין שנה שאין עמה חדשים משנה שאין עמה חדשים ואין דנין שנה שאין עמה חדשים משנה שיש עמה חדשים: וליובלות: יובלות באחד בתשרי הוא יובלות בי' בתשרי הוא דכתיב ביום הכפורים תעבירו שופר? הא מני *רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא היא דתניא וקדשתם את שנת החמשים שנה מה ת"ל? לפי שנאמר ביוה"כ יכול לא תהא מתקדשת אלא מיוה"כ ואילך ת"ל וקדשתם את שנת החמשים מלמד שמתקדשת והולכת *מתחילתה מכאן אמר ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא *אמר"ה עד יוה"כ לא היו עבדים נפטרין לבתיהן ולא משתעבדין לאדוניהם אלא אוכלין ושותין ושמחין ועטרותיהן בראשיהן כיון שהגיע יוה"כ *תקעו ב"ד בשופר נפטרו עבדים לבתיהן וחזרות לבעליהן ורבנן *שנים אתה מקדש ואי אתה מקדש חדשים תניא אידך יובל היא מה תלמוד לומר? לפי שנאמר וקדשתם את שנת החמשים יכול כשם שמתקדשת והולכת מתחילתה כך מתקדשת והולכת בסופה תלמוד לומר תתמה שדרי מוסיפין מחול על קדש? תלמוד לומר יובל היא שנת החמשים שנת החמשים אתה מקדש ואי אתה מקדש שנת החמשים ואתה

ורבנן

שמחדש מתכסה בו · לרחוקים כגון שחרית לבני מערב וערבית לבני מזרח לפי שקטנה היא סמוך לחידושה: **אלא אם כן קדשו** החדש כו' · וה"ק אם קבעו ישראל את חק החדש יהא משפט להקב"ה: **מלך וציבור** · כשהקב"ה דן לאותם מלך נכנס תחילה: **משפט עבדו** · שלמה קאמר ליה: **דליפוש חרון אף** · בשביל שוטת לבור: **מנלן** · שנכנס שמיטה מקודשת מר"ה ואסור בעבודת הקרקע: **וקדשתם שנת החמשים** מה ת"ל · מכיון שאמר שבע שבתות שנים והעברת שופר א(ה) בחדש השביעי יודע אני שהיא שנת החמשים: **לא נפטרים לבתיהם** · דכתיב "תעבירו שופר" והדר "וקרא'תם דרור": **ולא משתעבדין** · דכתיב "וקדשתם את שנת החמשים": **ועטרותיהן בראשיהן** · אם רלה לשוס עטרה בראשו להראות שילא חפשי: **שנים אתה מקדש** · כשנכנס יובל נכנסה מלוה על ב"ד לומר "מקודשת השנה": **ואי אתה מקדש חדשים** · כי"ל בר"ש דאמר לקמן בפרק שני (ל' כד·) בין שנראה בזמנו בין שלא נראה בזמנו אין מקדשין אותו ויליף טעמא מהכא: **לפי שנאמר וקדשתם את שנת החמשים** · דילפינן מיניה שמתקדשת מתחלתה: **יכול כך מתקדשת בסופה** · אחר ראש השנה ותמשוך עד יום הכפורים: **ולא אתה** · אם משמרין אותה בתוך שנה שלאחריה: **שדרי מוסיפין מחול על קודש** · כדאמרינן לקמן בשמעתין: **ת"ל יובל היא** · מישוטא היא: ורבנן

[לקמן מז ע"ב:]

[לעיל ז' לקמן מה:]

[לעיל ז' לקמן מה:]

[לקמן מז ע"ב:]

[לקמן מז ע"ב:]

[לעיל ז' לקמן מה:]

[ועי' תוס' ביצה מז: ד"ה מחזו ותו' עירובין מ: ד"ה זכרון ותו' לקמן נב:]

ולו